

წერის სათავეებთან

მარიამ გოდუაძე

ერთდროულად რთულიც არის და სასიამოვნოც წერის სათავეებთან დგომა და ზღვა მასალის მდინარებისათვის თვალის დევნება. რთულია, რადგან იცი, რომ შენი ნაწერი შენივე სარკეა, და სიტყვების შეკოწიწებას სხვა არაფერი გაიძულებს გარდა იმისა, რომ ამ სარკეში საკუთარი არსებობა ამოიკითხო. სასიამოვნოა ახალი გამოცდილებების შეძენა, თანაც აქ თითოეული მოწაფისა თუ სტუდენტის ნაშრომიც კინოკადრის ეფექტით ჩაიქროლებს თვალწინ, საყვარელ პედაგოგთა სახეებიც ირეკლება შენიშვნებით თუ თბილი რჩევებით და, ალბათ, ცოტა გასაკვირია, მაგრამ მაინც მიდიხარ იქ, საიდანაც ოდესღაც ყოველი ჩვენგანი მოვედით – ქართველებისთვის მშობლიურსა და ნათელ წიგნთან („დედა ენა“) და მის თანმხლებ რვეულთან („წერის დედანი“). იაკობ გოგებაშვილმა ხომ თავის საეტაპო წიგნში კითხვა და წერა იდეალურად შეუსატყვისა ერთმანეთს. სწავლების წერა-კითხვის ხერხის ნაცვლად კი კითხვა-წერის ხერხი გამოიყენა და ამით გაგვიადვილა კითხვისა და წერის ერთდროულად შესწავლის ძნელი პროცესი, თუმცა ენაში ტერმინად მაინც „წერა-კითხვა“ შემოგვრჩა.

ეს ქართულშია ასე, ხოლო სხვა ენების შემთხვევებს თუ გადავხედავთ, აღმოჩნდება, რომ ერთი კომპოზიტით გამოხატული წერა-კითხვის აღსანიშნად ინგლისურში ორი სიტყვით გამოხატული reading (კითხვა) and writing (წერა)¹-ი გვაქვს. ასევეა ფრანგულშიც: lire (კითხვა) et ecrire (წერა). აღნიშნული თანმიმდევრობა სხვა ინდოევროპულ ენებშიც მეორდება. იქნებ გამოდის, რომ ჩვენთვის, ქართველებისთვის წერა, როგორც შემოქმედების პროცესი, კითხვაზე მთავარი იყო ან ეს უბრალოდ მუსიკალური გემოვნების ამბავს უნდა მივაწეროთ.

რაკი ქართულში წერა და კითხვა ერთმანეთისგან განუყოფელ ცნებებად მოიაზრება და რაკი ზემოთ იაკობ გოგებაშვილზეც ჩამოვარდა სიტყვა, აქვე უნდა ითქვას, რომ მის "დედა ენაში" სასწავლო მასალა ისეთი წესითა და ფორმითაა წარმოდგენილი, რომ ის ხელს უწყობს სწავლების პროცესში მოსწავლეთა ყოველმხრივი აღზრდა-განათლების, დამოუკიდებელი აზროვნების, მეტყველებისა და, რაც ამ ეტაპზე ჩვენთვის მთავარია, **წერის კულტურის ამაღლება**. მაგალითებს "დედა ენის" 1876 წლის გამოცემიდან მოვიტანთ: "თქვენ რვეულში მიაწერთ შემდეგ სიტყვებსა, რომელი სასწავლო ნივთია, რომელი სათამაშოა, რომელი ხის ავეჯი და რომელი ჭურჭელი: ქილა... ხონჩა... ბურთი... ტაფა... ჯამი"... "რით გვანან და რით განირჩევიან: კატა და ძაღლი, ძროხა და ცხვარი, ხარი და კამეჩი?"; "დაწერეთ, რა სარგებლობა აქვს ადამიანს ბალახებისაგან"; "დაწერეთ, რას აკეთებენ გლეხები: ზაფხულში, ზამთარში, გაზაფხულზედ და შემოდგომაზედ?".... ასეთი

¹ მეტი სიზუსტისათვის დონალდ რეიფილდის საერთო რედაქტორობით 2006 წელს გამოცემულ დიდ ქართულ-ინგლისურ ლექსიკონსაც ვიმოწმებთ.

სავარჯიშოებისა და დავალებების შესრულება მოითხოვს დამოუკიდებელი შემეცნებითი ძალების გააქტიურებას, რაც ენციკლოპედიური ინფორმაციის მიღებასთან ერთად, ავითარებს დამოუკიდებელ აზროვნებასა და მეტყველებას, რასაც დღეს დიდი ყურადღება ექცევა. დიდი პედაგოგი **დედნით** მხოლოდ მართებულსა და ტიპობრივს **აკანონებდა**, ამიტომაც გაუძლო მისმა დედანმა და წერის სწავლების სისტემამ დროის დიდ გამოცდას. ი. გოგებაშვილი აფრთხილებდა იმ პირებს, რომლებიც არ ითვალისწინებდნენ ქართული წერის თავისებურებას და არ ერიდებოდნენ მის ხელყოფას: **"ნუ დავივიწყებთ, რომ წერა ერთ-ერთი დედაბოძია განათლებისა და ამ დედაბოძის გამრუდება უვნებლად ვერ ჩავივლის ერის განათლებისათვის"...** ქართული წერის "ხასიათის შეცვლა და დამახინჯება ჭეშმარიტის საუნჯის გათახსირება და გაფუჭება იქნება. ხელი პიროვნების ინდივიდუალური ბუნების, ხასიათის გამომდევნებელ-ამსახველია, ეროვნული ფსიქიკის თავისებურების ღრმად აღმბეჭდავი და შემნახველია, ხალხის სულიერი კულტურის ძვირფასი მონაპოვარი და განძია... ესთეტიკურ მხარეს, სილამაზეს წერაში ერთი უპირველესი ადგილი უჭირავს", – დასძენდა იგი².

წერისადმი იაკობ გოგებაშვილისეული მიდგომა ყველა დროში ყურადსაღებია. აკი ეროვნული სასწავლო გეგმის ქართული ენისა და ლიტერატურის ზოგად სტანდარტშიც არის მითითებული, რომ „ინფორმაციისა და საკუთარი აზრის წერილობით გადმოცემა, წერის კულტურის ჩამოყალიბება - პიროვნების ინტელექტუალური შესაძლებლობების რეალიზაციის აუცილებელი წინაპირობაა. **მოსწავლემ უნდა შეძლოს:** ინდივიდუალური შემოქმედებითი უნარის გამოვლენა და განვითარება, აზრებისა და დამოკიდებულებების გამოხატვის ენობრივ-სტილისტური საშუალებების დაუფლება, სხვადასხვა ტიპის ტექსტების შესაქმნელად შესატყვისი სტილის შერჩევა, წინასწარი გეგმის შედგენა, საკვანძო სიტყვების შერჩევა, „შავი“ ხელნაწერის გასწორება-რედაქტირება; იგი უნდა დაეუფლოს აზრის წერილობით ჩამოყალიბების უნარ-ჩვევებს, აგრეთვე მკაფიო ხელწერას, მართლწერისა და პუნქტუაციის სავალდებულო ნორმებს“.

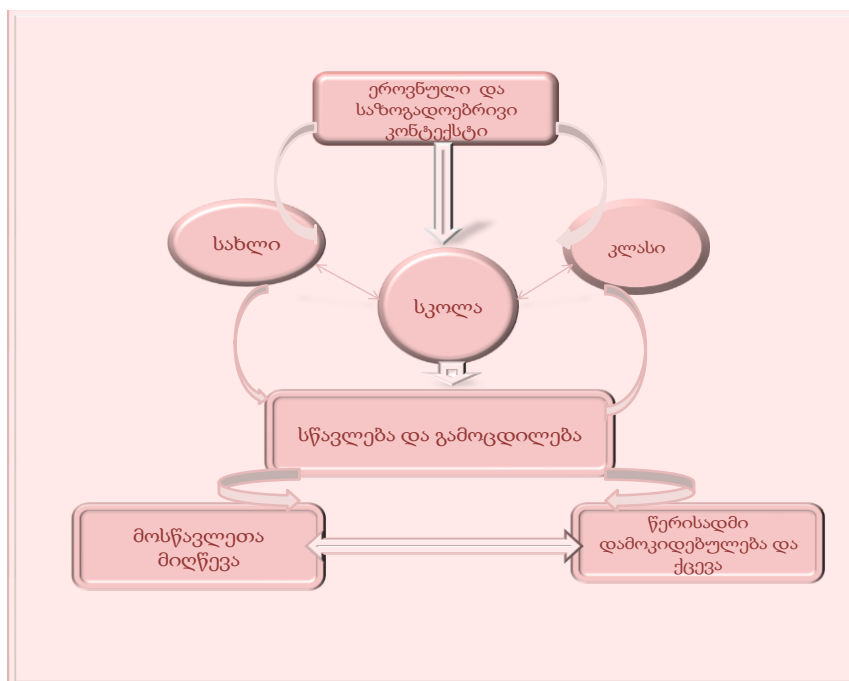
ცხადია, უნდა შეძლოს, მაგრამ რეალურად დგას კი დღევანდელი სკოლა მოწოდების სიმაღლეზე? აკმაყოფილებს თანამედროვე სასწავლო პროცესი იმ სტანდარტს, რომელსაც შეუძლია რეპეტიტორთან მომზადების გარეშე საშუალო სკოლის კურსდამთავრებულს გზა აკადემიზმისკენ გაუხსნას?

რაკი წერის საგნის სწავლების გამოცდილება არცთუ სახარბიელო სურათს იძლევა, გამოკითხულთა ქართულენოვან აუდიტორიაში **სირთულეების დადგენის მიზნით** ჩატარდა გამოკითხვა, რომელშიც მონაწილეობა მიიღეს როგორც უმაღლესი სასწავლებლის სტუდენტებმა, ასე თბილისის საჯარო სკოლების მოსწავლეებმა,

² ვალერიან რამიშვილი, დედა ენა და მისი სწავლების საკითხები იაკობ გოგებაშვილის მოძღვრებაში, ინტერნეტ-ბიბლიოთეკა: <http://www.webmix.ge/vvi/doc.php?doc=1963>

რომელთა ასაკი 16-იდან 22 წლამდე მერყეობდა – სულ 100-მა რესპოდენტმა. კვლევა ორი მიმართულებით წარიმართა: 1. ხელისშემშლელი მიზეზების გამოვლენა და 2. იმ ფაქტორების დადგენა, რომელთა საშუალებითაც წერის პრობლემის მოგვარება შეიძლება. შედეგები ასე გადანაწილდა: შეკითხვაზე, **შეუძლიათ თუ არა წერა**, დადებითი პასუხი გამოკითხულთა 25%-მა გასცა. **წერის ხელისშემშლელ მიზეზად 100%-მა წიგნიერების დაბალი დონე** დაასახელა, გამოკითხულთა 97% ერთ-ერთ ხელისშემშლელ მიზეზად თანამედროვე სკოლაში არსებულ ვითარებას, კერძოდ, წერისადმი არსებულ გულგრილ დამოკიდებულებას ასახელებს და მიაჩნია, რომ მხოლოდ სკოლაში, რეპეტიტორთან მიღებული ცოდნის გარეშე, შეუძლებელია უმაღლეს სასწავლებელში ჩაბარება.

კვლევის შედეგად გამოიკვეთა ფაქტორები, რომლებიც გავლენას ახდენს მოსწავლის წერითი უნარების ჩამოყალიბებაზეც, ესენია:

წერის, როგორც ერთ-ერთი წამყვანი სასწავლო დისციპლინის სირთულეებისა და თავისებურებათა გათვალისწინებისას, მნიშვნელოვნად მივიჩნიეთ უცხოელი კოლეგების გამოცდილებაც. კვიპროსელი პოეტი, სცენარისტი და, ამავდროულად ერთ-ერთი საჯარო სკოლის ლიტერატურის პედაგოგი, კარალამბოს (პამბოს) კოზალისი ჩვენთან ინტერვიუში აცხადებს, რომ წერა იოლი სულაც არ არის და მისი სტუდენტებიც ამ მხრივ მნიშვნელოვან დახმარებას საჭიროებენ. თუმცა როგორც მათ და ასევე პედაგოგების მიმართ სახელმწიფოს მხარდაჭერა დიდია, ხშირად ეწყობა სხვადასხვა ტიპის, როგორც შიდასასკოლო, ისე რეგიონული, რესპუბლიკური თუ საერთაშორისო ღონისძიებები და მეთოდოლოგიური სემინარები. ამას ინტერნეტში გავრცელებული მასალებიც

ადასტურებს³. როგორც ჩანს, ევროპელი განმანათლებლები თავიანთ ქვეყნებში ზოგადად წიგნიერების და, კერძოდ, წერის პრობლემებს, მნიშვნელოვან ყურადღებას ანიჭებენ. ეს ყურადღება აისახება კიდევ წიგნიერების დონის საერთაშორისო კვლევებში, როგორცაა, მაგ. PISA-სა და PIRLS-ი⁴, რომელთა ბოლო მონაცემებით, საქართველო საშუალოზე დაბალი მაჩვენებელით წარსდგა, თუმცა იგი იმ ქვეყნების გვერდით აღმოჩნდა, რომელთაც თავიანთი შედეგები წინა წლებთან შედარებით გააუმჯობესეს⁵.

პრობლემის მოგვარების ერთ-ერთ გზად ისახება თანამედროვე სასწავლო პროცესში მაღალი დონის სწავლების ინდიკატორების გამოყენება. კერძოდ: მასტიმულირებელი სასწავლო გარემოს შექმნა, ეფექტურ სასწავლო საშუალებათა გამოყენება, მოსწავლე-მასწავლებელს შორის კონსტრუქციული ურთიერთობის ჩამოყალიბება, უკუკავშირის ხარისხის ამაღლება, ინკლუზია და ადაპტირებული სწავლა და ის, თუ როგორ ვიწყებთ და წარვმართავთ დისკუსიებს ჯგუფებთან, ანუ რამდენად ვახერხებთ გართობით სწავლას, რომლის შედეგად აუცილებლად მივიღებთ პარტნიორობაზე დამყარებულ დამოუკიდებელ, მაღალი წიგნიერების დონით და წერითი ინტელექტით გამორჩეულ მოსწავლეს.

ასე რომ, „სამკალი ფრიად არს“. ახლა მთავარია, სწრაფად და ეფექტურად მოვიმუშაოთ ეს სამკალი, თუმცა რამდენად შევძლებთ თითოეული მოწაფის აზრსა და გონებაში დროულად შეღწევას და იქ სუფთა ფურცელზე სიტყვების უნატიფესად მოხაზვას – რომ *წერა სიამოვნებაა, რომ იგი ურთიერთობის ჯადოსნური ფორმაა და „სიყვარულის ახსნას ნიშნავს“, რომ იგი არის სივრცე, რომელშიც ვარსებობთ და გზა, რომლითაც გავაგრძელებთ ჩვენს არსებობას, მთავარია, დაუზარებლად ვიაროთ ამ გზაზე და რაც შეიძლება მეტი ვისწავლოთ მისგან, რომ მერე სხვებს ვასწავლოთ და სავალი გავუილოთ*, – ეს აბსოლუტურად ჩვენზეა დამოკიდებული.

წერა შემოქმედებაა

ბიზანტიელი თეოლოგისა და მეცნიერის, გრიგოლ ნოსელის შრომა „კაცისა შესაქმისათვის“ მერვე საუკუნის ბიზანტიასა და დანარჩენ საქრისტიანოში წამყვან სამეცნიერო ძეგლს წარმოადგენდა⁶. ნაშრომის მერვე თავში ვაწყდებით წერის თეორიას, აღნიშნულ თავს კი ავტორი შემდეგნაირად ასათაურებს: *“რადსათვის შემზადებაჲ კაცისაჲ*

³<http://www.timesofmalta.com/articles/view/20060528/education/reading-and-writing-difficulties-among-adults-in-cyprus.52747>;

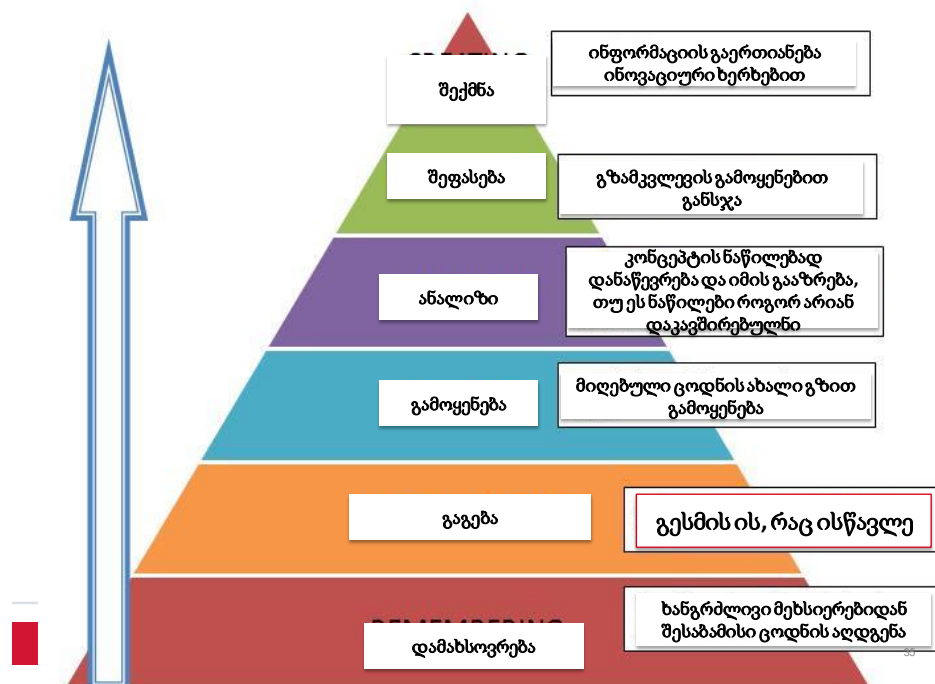
⁴ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ტრენინგის პროგრამა, თბილისი, 2013.

⁵ აღსანიშნავია, რომ ამ პრობლემის მოსაგვარებლად გაეროსა და ამერიკელი ხალხის კეთილი ნებით G-PRIDE-ის პროგრამის ეგიდით საქართველოში დაწყებითი კლასის პედაგოგებისთვის წიგნიერების დონის ამაღლების ხელშემწყობი ტრენინგები ტარდება, თუმცა ჩვენს საგანმანათლებლო სივრცეში ამგვარი ღონისძიებების სიხშირისა და არეალის გაფართოება გაცილებით მეტი სარგებლის მომტანი იქნებოდა.

⁶ გრიგოლ ნოსელის შრომა წარმოადგენდა მისი ძმის, ბასილი კესარიელის (დიდის) ეგზეგეტიკური ნაშრომის – „ექუსთა დღეთაჲსა“-ს – გაგრძელებას.

მართლ არს განმარტებული და კელნი დაებადნეს საზრახვისათვის და გამოძიებად განყოფათათვის სულთაჲსა“. მაშასადამე, ავტორი სათაურშივე გამოკვეთს აზრს, რომ ხელები ადამიანისათვის ზრახვის, ანუ საუბრისათვის, კომუნიკაციისათვის მიუნიჭებია შემოქმედს. ამ აზრს კი ტექსტში შემდეგნაირად აზუსტებს: „წერით ვზრახვიდეთ და ვიტყოდით კელთა მიერ და მოგებად ასონი წერისანი, ვითარცა ჳმანი მეტყუელნი,... რამეთუ კელნი შემწე არიან თქუმასა სიტყვასა“. ბიზანტიელი მამის თანახმად, წერა, წერითი კომუნიკაცია, ადამიანური სიმაღლის ერთ-ერთი საზომია და განმასხვავებელი ნიშა დანარჩენ არსებათაგან, რომლებიც „დაღონებულნი გუამითა“, ქვემოთ მხედველნი, ოთხ ფეხზე დგომნი, მორჩილებას გამოხატავენ, არ აქვთ ხელები და მოკლებულნი არიან სრულყოფ უნარს შემოქმედებისას, რაც ხელით წერის საშუალებით ეძლევა მოაზროვნე ადამიანს. ამით გამოირჩევა იგი სხვა „მოზარდულ“, „მგრძნობელ“ თუ „გონებიერ“ არსებებს შორის. ადამიანი სრულყოფილებისთვის შეიქმნა და ამ სრულყოფილებას განაპირობებს მისი წერითი უნარი, როგორც კულტურული მემკვიდრეობის შექმნის წინაპირობა (აღსანიშნავია, რომ გრიგოლ ნოსელისა და ბასილი კესარიელის შრომები გიორგი მთაწმინდელის მიერ XI საუკუნეში ითარგმნა და აღნიშნული ცოდნაც ქართველებს ამ დროიდან მოგვეპოვება).

სწორედ შექმნას მოაზრებენ თანამედროვე განათლების მეცნიერები ადამიანური აზროვნების უმაღლეს დონედ. ნორვეგიელი პროფესორი როა ენგი (Knut Roar Eng) აზროვნების შემდეგ ტაქსონომიურ სამკუთხედს გვთავაზობს:

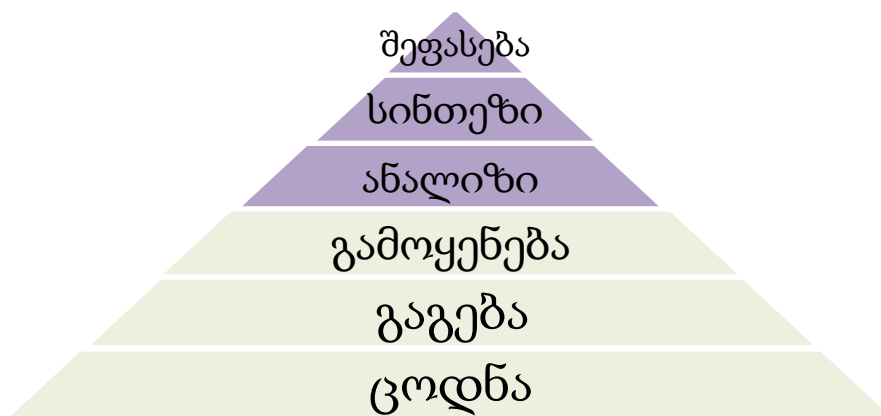

თავის მხრივ, აღნიშნული ტაქსონომიური სამკუთხედი ბენჯამენ ბლუმისა და მისი კოლეგების წყალობით ჩიკაგოს უნივერსიტეტში 1948 წელს ჩასახული განათლების მიზნებისა და ამოცანების განსაზღვრის ცდის გაგრძელებას წარმოადგენს, რომლის

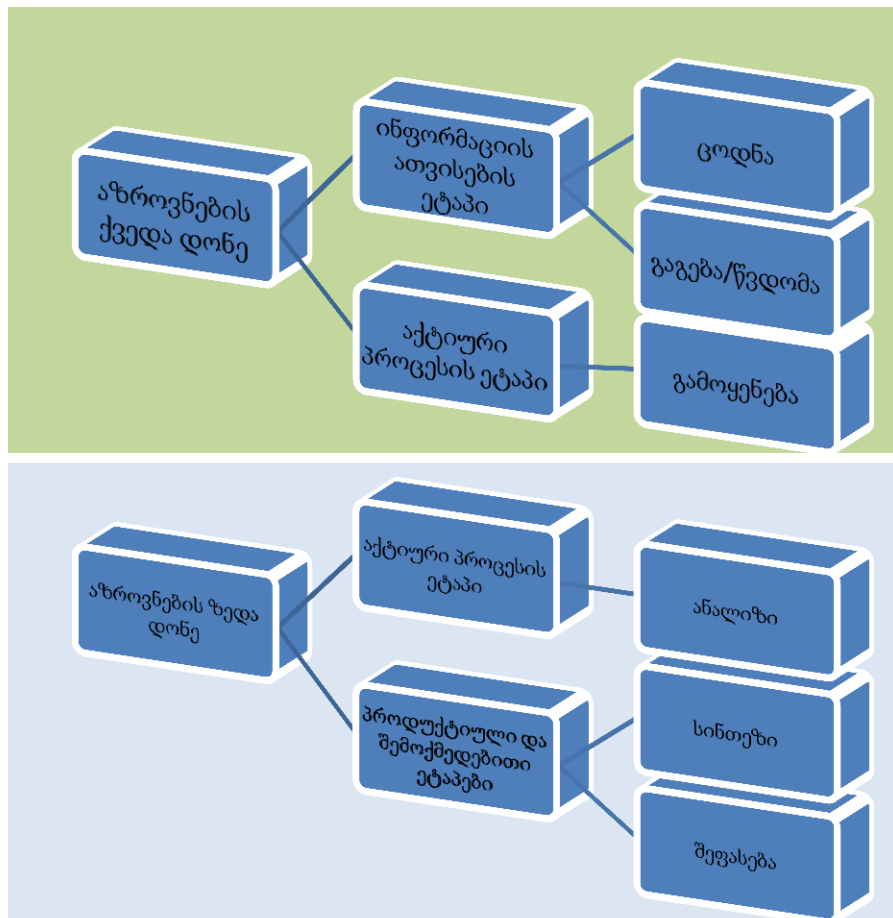
საბოლოო შედეგი 1956 წელს „საგანმანათლებლო მიზნების ტაქსონომიის“ სახით მოგვეცა და დღეს ე.წ. ბლუმის ტაქსონომიის სახელითაა ცნობილი. როგორც ცნობილია, ტერმინადქცეული სიტყვა ტაქსონომია წარმოშობით ბერძნულია: “ტაქსის“ განლაგებას ნიშნავს, ხოლო „ნომოს“- კანონს. ამრიგად, ტაქსონომია ნიშნავს სათანადო წეს-კანონებით რაიმეს სისტემაში მოყვანას. ბენჯამენ ბლუმის აზრით, განათლების მიზანი უნდა იყოს არა მხოლოდ ცოდნის დაგროვება, არამედ – მაღალი დონის აზროვნების ფორმირების, რაიმეს სისტემაში მოყვანისა და ჩამოყალიბების პროცესი.

ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში უკვე დიდი ხანია ცნობილია ბენჯამენ ბლუმისეული **აზროვნების** შემდეგი **დონეები**: ცოდნა, გაგება, გამოყენება, ანალიზი, სინთეზი და შეფასება. და ასევე ისიც, რომ ეს დონეები ქმნიან საფეხურებს, რომელთაგან ყოველი მომდევნო უფრო რთულდება და მოიცავს ერთ ან რამდენიმე წინა დონეს. ცოდნა, გაგება და გამოყენება აზროვნების ქვედა დონედ მოიაზრება, ხოლო ანალიზი, სინთეზი და შეფასება კი — აზროვნების ზედა დონედ.

ბლუმის ტაქსონომიის მიხედვით, ცოდნის დონეების კატეგორიზაციას შემდეგი სახის გრაფიკული გამოსახულებით წარმოადგენენ:

ზემოთქმულით და ნანახით კარგად ჩანს, რომ **წერის პროცესი** სრულად მოიცავს ზემოაღნიშნული ბლუმის ტაქსონომიის პრინციპებს. იგი გონითი აქტივობაა, რომელიც მოწაფისაგან ერთნაირად ითხოვს შესწავლილი მასალის ცოდნა-გაგებას, მის გამოყენებას, კომპლექსური იდეებისა და მონაცემების საზრისის მიხედვით გადაჯგუფება-დალაგებას ლოგიკურ ქვეჯგუფებად და მათ შორის ლოგიკური კავშირების დადგენას, მასალის ორგანიზებასა და შემადგენელ კომპონენტებად სტრუქტურირებას, სხვადასხვა კომპონენტების საფუძველზე ახალი სტრუქტურების შექმნასა და ჰიპოთეზის წამოყენებას, პრობლემის გადაჭრის ალტერნატიული გზების წამოყენებას, შეფასებითი მსჯელობისათვის აუცილებელი კრიტერიუმების შემუშავებას, არგუმენტსა და გადაწყვეტილებებს შორის შედარებითი ღირებულებების დადგენას, საკუთარი პოზიციის არგუმენტირებულ დასაბუთებას, დასკვნების გარკვეულ მონაცემებზე დაყრდნობით გაკეთებას, პოზიციისა და მისი კონტრარგუმენტების განხილვის საფუძველზე დასკვნის გამოტანას, პრობლემის გადაჭრის რამდენიმე გზიდან ერთ-ერთის არჩევის მართებულობის დასაბუთებას, მტკიცებულების მნიშვნელოვნების დაზუსტებას, მონაცემებისა და დასკვნების შესაბამისობის დადგენას, პრობლემის

გადაჭრისათვის საჭირო მოქმედებების დაგეგმვას, შემოქმედებითი პროდუქტის შექმნას ან გამოგონებას.

მაშასადამე, ბენჯამენ ბლუმიც პირდაპირ თუ ირიბად ამბობს, რომ წერა შემოქმედებაა. შემოქმედებითი მუშაობა კი ცნობილია, რომ „რთულ, ხანგრძლივ პროცესს წარმოადგენს, რომელშიც **ნებისყოფა** ყოველთვის მნიშვნელოვან ელემენტად მოიაზრება“⁷. რაკი დიმიტრი უზნაძე სწორედ იმას აცხადებს, რომ „**ნებისყოფის საფუძველი განწყობაა**“, „ყურადღების მერყეობა კი ნებისყოფის სისუსტეზე მიუთითებს“⁸, ე.ი. თანამედროვე პედაგოგის უპირველესი მოვალეობა მოწაფეში წერა-კითხვითი ნებისყოფის გამომუშავებაა. ამიტომ დაუზარებლად უნდა ვეცადოთ, მოწაფეთა ყურადღების მოსაპოვებლად კლასში შევქმნათ სასურველი განწყობა და მათი დაინტერესება მხოლოდ და მხოლოდ სასიამოვნო ემოციებით თუ საინტერესო დავალებებით შევძლოთ, რადგან შემოქმედების პროცესის პირველ საფეხურად სწორედ **მასალის დაგროვება** მოიაზრება⁹.

ფსიქოლოგები გვიჩვენებენ, ვთხოვოთ მოსწავლეებს, განუწყვეტლივ დააკვირდნენ სინამდვილის იმ სფეროს, რომელიც მათ ინტერესს ეხება. „ბეთჰოვენი იწერდა ხოლმე ყველაფერს, რაც თავში მოუვიდოდა, ჯერ უწესრიგოდ, ისე, როგორც განიცდიდა. სარდუ თუ რაიმე ფაქტს შენიშნავდა, ახლა სიტყვას მიაგნებდა, რაიმე იდეა მოუვიდოდა თავში, ყველაფერს დაუღალავად იწერდა თავისი შენიშვნების წიგნში“ (ალბათ, სხვა არაერთი შემოქმედიც გაგვახსენდება). მასალის დაგროვების ამ პერიოდის აზრი კი ისაა, რომ ჩვენდა შეუმჩნეველად, ჩვენი შემოქმედებითი ნაწარმოების იდეა მწიფდება. სინამდვილის ხანგრძლივი და მრავალმხრივი განცდა ხელს უწყობს იმ თავისებური, ინდივიდუალური, ორიგინალური განწყობის ჩამოყალიბებას, რომელიც ცხოვრებისა და სინამდვილის მოვლენებისადმი გვიმუშავდება და რომელიც ჩვენი ნაწარმოების კონცეფციასა და შემოქმედებითი ფანტაზიის მოძრაობას ედება საფუძვლად. სწორედ ასე, იდეებისა და გრძნობების გაცხოველებით **იბადება შთაგონებაც**. ფოიერბახი აღნიშნავდა: „ჭკრეტის ერთი მომენტი, და სურათი მზამზარეული დაიბადაო“. ჰაინე კი ამბობდა, რომ „ეს ყველაფერი უაღრესად უნებურად ჩნდება... როგორც ცრემლები ერთბაშად გვადგება თვალზე, ისე ერთბაშად ჩნდება ლექსიცო“. ამ ყველაფერს მესამე, **განხორციელების საფეხური** მოსდევს – ეს არის ბრძოლა ისეთი პროდუქტის შექმნისთვის, რომელიც შთაგონების მომენტში ჩასახულ კონცეფციას ადეკვატურ ობიექტივაციას მისცემს¹⁰.

ასე რომ, თუკი ვამბობთ, რომ წერა შემოქმედებაა, ამგვარი კულტურის განვითარება საკმაო ძალისხმევასა და შრომისუნარიანობას ითხოვს როგორც მოწაფის, ისე პედაგოგის, მშობლის და, რასაკვირველია, სკოლის დირექციის მხრიდანაც. ნაკლებად

⁷ დიმიტრი უზნაძე, ზოგადი ფსიქოლოგია, თბ., 1998, გვ. 620.

⁸ დ. უზნაძე, იქვე, გვ. 200.

⁹ დ. უზნაძე, იქვე, გვ. 620.

¹⁰ დ. უზნაძე, იქვე, გვ. 623.

მოწესრიგებულ სასწავლო გარემოში მოსწავლეებს უჭირთ საკუთარი პოზიციის შემოქმედებით დონეზე ჩამოყალიბება. იმისათვის, რომ მათ შეძლონ აკადემიურად სხვადასხვა ტიპის ტექსტების წერა, ანუ ინფორმაციისა და საკუთარი აზრის წერილობით გადმოცემა, შესაბამისი მასალის მოძიება და წყაროების დამუშავება, მნიშვნელოვანია ფლობდნენ წერილობითი ტექსტებისთვის შესაქმნელად აუცილებელ სტრუქტურას, ტექნიკასა და საშუალებებს. ხოლო ვიდრე ამ ყველაფერს მოსწავლეებს შევასწავლიდეთ, უნდა შევეცადოთ და ჯერ წერის სწავლის ის კონცეპტუალური საკითხები გავააზრებინოთ, რომლებიც ჩვენ მიერ სხვადასხვა სასიამოვნო აქტივობების დანერგვას ითხოვს.